

Voorwoord

Rudy Aernoudt heeft een spraakmakend boek geschreven. Zijn pertinente analyse van de coronacrisis brengt hem tot het formuleren van duidelijke en toekomstgerichte opties voor het postcoronatijdvak. De auteur spreekt over v. en n. En dat betekent niet langer 'voor Christus' en 'na Christus', en evenmin 'voor computer' en 'na computer'. Vandaag gaat het om de coronapandemie die het werelddorp door elkaar schudt en wereldwijd angst verspreidt voor de toekomst. Aernoudt geeft echter niet toe aan de mediathieke succesformule '*Only bad news is news*'.

Zijn boek is zeker geen variante van Omwald Spenglers' bestseller *Der Untergang des Abendlandes* (1918). Aernoudt is helemaal geen cultuurpessimist maar veeleer een volutarist, die hoopt dat het COVID-19-virus een elektroshock zal toedienen aan ons in grote mate verlamde, maatschappelijke lichaam. De excessen van de consumptiemaatschappij hebben hieraan aanzienlijk bijgedragen. Daarbij spitst hij zijn redenering maar ook zijn therapie vooral toe op België. Hij aarzelt niet met zijn voorstellen, daar waar het nodig is, de defibrillator te hanteren en dit op de diverse vlakken van het functioneren en vooral het disfunctioneren van onze samenleving. Hij doet dit op doordringende wijze vanuit zijn spits analysevermogen, dat is aangescherpt door zijn jarenlange ervaring, opgedaan tijdens de belangrijke taken die hem werden toevertrouwd achter de schermen en in de overlegkamers van het Europese, Belgische federale en regionale beleid. Daar kon hij als weinigen de maat nemen van de sterkten van het Belgische systeem, die evenwel zelden accuraat worden aangewend maar ook van de aanzienlijke structurele en institutionele zwakheden van het land, die worden verergerd door politieke wispelturigheid en partijtwisten.

Kan het een succes worden genoemd dat, na zes opeenvolgende staats hervormingen vanaf 1970, we vandaag moeten constateren dat negen federale en regionale ministers bevoegd zijn voor de volksgezondheid? En dat, als het erop aankomt viruswerende mondklappers te bestellen, hiervoor vier ministers moeten worden ingeschakeld? Dit zijn maar bijkomstigheden. Veel essentiëler is dat er in ons federale land geen echte arbitrageprocedure bestaat die de belangenconflicten tussen de deelgebieden onderling en tussen de deelgebieden en het federale niveau kan beslechten. Er bestaat wel een overlegcomité in de schoot van de federale regering met alle andere deelregeringen, maar meestal leidt dit overleg niet tot operationele besluiten.

De geluidsnormen voor de vliegtuigen zijn regionale materie, maar de gewesten Vlaanderen en Brussel blijven ruziën over de inhoud van deze normen, zodat vliegtuigen die op de nationale luchthaven in Zaventem landen of opstijgen bij wijze van spreken bokkensprongen moeten maken om min of meer aan de uiteenlopende normen te beantwoorden. Een ander, zeer ernstig belangenconflict heeft te maken met het feit dat de Waalse regering, bevestigd door het Waals parlement, al een paar keer verzet heeft aangetekend tegen de goedkeuring door de Europese Unie van heel belangrijke handelsverdragen onder meer met Canada. Met als gevolg dat België, rond de tafel van de Europese Raad, geen positieve stem kan uitbrengen. Een ander geval betreft de negatieve houding van de Vlaamse regering ten opzichte van de Europese steun tot uitvoering van het klimaatbeleid. Zodat ook hier rond de tafel van de Europese besluitvorming België verscheen met de mond vol tanden en zich diende te onthouden, wegens ontstentenis van nationale consensus.

De coronacrisis leert nochtans dat er behoefte is aan 'meer Europa' onder meer op het vlak van de coördinatie van het gezondheidsbeleid in de 27 lidstaten. Daarbovenop zijn Europese begeleiding en steun absoluut noodzakelijk bij het oplossen van de begrotingsproblemen die de diepe economische terugval in de lidstaten aan het verwekken is. Europese steunfondsen, het opkopen van nationale schuldtitels door de Europese Centrale Bank en eventueel en onder strikte voorwaarden, het monetair financieren van bepaalde investeringen en reconversie-uitgaven zijn zoveel beleidsalternatieven die door Europa, op een geïntegreerde en solidaire wijze, moeten worden opgenomen en uitgevoerd.

De talrijke voorstellen die Rudy Aernoudt formuleert, gesterkt door de lessen die we moeten leren uit de coronacrisis, zijn helder geformuleerd en pertinent. Of ze haalbaar zijn is een andere vraag, vooral nu in de politiek het zogenaamde ‘ontbreken van een draagvlak’ niet zelden naar voren wordt geschoven om bepaalde hervormingen niet door te voeren. Persoonlijk denk ik dat de inbreng van politiek neutrale experts, vaak wetenschappers, van groot belang kan zijn om geloofwaardigheid te verlenen aan het beleid. De aanpak van de coronacrisis door de politieke overheden, vooral in België met de beroemd geworden virologen en epidemiologen, bewijst dit. Vandaar mijn voorstel om een soort Hoge Federale Raad op te richten, ter vervanging van de doodgebloede Senaat. Deze raad zou bestaan uit verkozen parlementariërs uit de federale en de deelstaatparlementen, die dan bevoegd zouden zijn om belangenconflicten te arbitreran, eventueel met gekwalificeerde meerderheid. Maar bovendien suggereer ik deze raad aan te vullen met mensen uit de burgerlijke samenleving, het zogenaamde middenveld, en ook met experts in diverse maatschappelijke domeinen. Die raad zou bovendien een beroep kunnen doen op buitenstaande deskundigen om toelichting en advies te verlenen, niet alleen in medische aangelegenheden maar in veel andere domeinen en ook bijvoorbeeld inzake een grondige hervorming van het functioneren van de Belgische politieke instellingen, met de bedoeling de doelmatigheid van het beleid te verbeteren. De voorstellen die in deze raad zouden worden goedgekeurd, zouden dan worden doorverwezen naar de parlementen en de regering van het land. In zekere zin zou deze Hoge Federale Raad bijdragen aan een noodzakelijke ‘depolitisering’ van de politiek en de pedagogie doen primeren op de demagogie.

Met zijn boek, zijn analyse en zijn voorstellen slaat Rudy Aernoudt spijkers met koppen in het politieke en maatschappelijke landschap, dat wakker moet worden geschud. Niet om de politici te schofferen en aldus de poort te openen voor demagogen en nationaal-populisten van allerlei slag. Maar wel opdat de beleidslieden van vandaag en morgen op een democratisch verantwoorde wijze het algemeen belang efficiënt zouden kunnen, willen en mogen behartigen.

Mark EYSKENS

Minister van staat

Bij wijze van inleiding

Bij de coronacrisis heb ik een dubbel gevoel. Vanzelfsprekend betreur ik zieken en doden. Jong of oud, iedere dode is er één te veel. Anderzijds roepen velen, onder wie ikzelf, al jaren in de woestijn dat het zo niet verder kan. Een land van elf miljoen inwoners, zeven regeringen, 55 ministers. Een land dat behoort tot de grootste schuldenaars ter wereld, terwijl we met zijn allen overbelast zijn en de publieke diensten, op gezondheid en onderwijs na, ondermaats presteren.

Na de crisis moeten immers opnieuw de vragen gesteld worden hoe het komt dat in een van de meest belaste landen ter wereld – en belastingen zullen er nog bijkomen – pensioenen te laag zijn, bruggen op instorten staan en het overheidsapparaat, inclusief mandatarissen, steeds groter en bureaucratischer wordt. En dat, ondanks die situatie, heel wat politici het nog belangrijker vinden te twisten over welk niveau nu bevoegd is waarvoor en of we niet beter nog meer zouden regionaliseren, hoewel reeds is aangetoond dat het niet is omdat iets geregionaliseerd is, dat het ook efficiënter is. Enkel dogmatici vinden de slogan ‘wat we zelf doen, doen we beter’ nog geloofwaardig.

Maar er is meer. De coronacrisis mag niet leiden tot navelstaarderij. Ook de meer fundamentele vragen moeten worden gesteld. We vliegen bijna gratis de wereld rond, omdat de milieukost niet in rekening wordt gebracht. We herlokaliseren bedrijven naar Aziatische landen die ongelijke sociale rechten hebben en voeren nadien de goederen terug in omdat de consumptiemarkt in Europa ligt. De extreme kostenbesparingen die eruit voortvloeiden, leiden tot een aantasting van onze schokbestendigheid en van onze strategische autonomie. In een dergelijke geglobaliseerde wereld heb je op termijn enkel verliezers.

De coronacrisis kan misschien tot het besef leiden dat we inderdaad verkeerd bezig zijn. Misschien dat ‘heilige koeien’ als maximale

economische groei en ongebreidelde globalisering hun opperstatuut enigszins zullen moeten inleveren als gevolg van deze crisis. Misschien dat de coronacrisis een electroschok zal teweegbrengen en ons de vraag doen stellen: 'Waar zijn we mee bezig?'

De coronacrisis heeft niemand zien aankomen. Nochtans, we weten dat de mensheid op geregelde tijdstippen wordt geconfronteerd met virussen. Het is ook logisch dat op een dergelijk crisismoment de overheid tussenkomt. Immers, door de coronacrisis viel de economie quasi stil en werden bepaalde sectoren zeer hard getroffen. Denken we maar aan de transportsector of aan de sector van het toerisme.

Geen enkele economist, ook niet de meest ultraliberale, die op dat moment het belang van de overheid betwist. Het probleem is echter dat de overheid die taak moet opnemen op een moment dat ze zelf reeds tot over de oren in de schulden zit. Het probleem is dus niet of de overheid een goede zaak doet door te interveniëren, maar de vraag is of de overheid niet te veel doet op momenten dat we niet in een crisistoestand verkeren. De overheid moet immers tussenkomen als de markt faalt. Daarover bestaat er een vrij grote unanimitieit. Wat meer problematisch is, is de taak van de overheid op een moment dat de economie niet in een crisissituatie verkeert. Hoe komt het dat overheden in 'normale tijden' er niet in slagen om minder uit te geven dan hun inkomsten en op die manier schulden af te bouwen of nog beter, een buffer op te bouwen voor de toekomst?

Een situatie waarbij de overheid te allen tijde een begrotingstekort heeft en in abnormale tijden en extra begrotingstekort kent, is geen duurzaam model. Deze schulden op de schouders leggen van de toekomstige generatie is geen optie en is noch economisch, noch ethisch verantwoord. Vandaar dat deze crisis misschien ook tot een bewustwording zal leiden dat wij de overheid, en wat wij vragen van die overheid, op een totaal andere manier moeten organiseren.

De wereld na corona zal niet meer dezelfde zijn. We zullen dan ook spreken over de wereld 'voor corona' (v.C.) en de wereld 'na corona' (n.C.). Deze breuk biedt een uniek momentum om ons beleid fundamenteel te herzien. Een unieke kans die we niet mogen missen.

We zullen in dit boek een analyse maken van België en de diverse tendensen bespreken die vermoedelijk onze toekomst zullen bepalen. Deze inzichten vormen de basis om het beleid fundamenteel te

herdenken vanuit het besef dat de inkomsten in normale tijden de uitgaven moeten overtreffen precies omdat crisissen deel uitmaken van het economisch leven en dat wij dus, als overheid, te allen tijden moeten klaarstaan om in te springen als de markt faalt.

We moeten de fundamentele taak van de overheid herdenken, want we lopen tegen een muur. Het enige perspectief dat wij onze kinderen en kleinkinderen aanbieden, is een uitgeputte planeet, een bijna-bankroete overheid en middeleeuwse ziekten waar wij ondanks alle onderzoek en ontwikkeling nog geen afdoende remedie tegen hebben.

Vanuit dat perspectief hoop ik dat de coronacrisis een elektroshock zal veroorzaken en mogelijk zal maken wat tot op heden tot het onmogelijke behoorde, zijnde een staatsbestel uit te bouwen dat alleen ten dienste staat van het algemeen belang, en niet van het persoonlijk of partijbelang. De bedoeling van dit boek is dan ook te beschrijven hoe zo iets mogelijk zou zijn. Het is daarbij mijns inziens de taak van de intellectueel om het onmogelijke mogelijk te maken, het utopische realiseerbaar, het ondenkbare denkbaar en het onbespreekbare bespreekbaar. Dit is de ambitie van dit boek. Geen dogma's, geen clichés, maar een puur rationeel-menselijke benadering is daarbij de leidraad.

Om de lectuur zo vlot mogelijk te maken, worden een te academische stijl en veelvuldige referenties naar voetnoten vermeden. Het is daarbij mijn bedoeling dat in deze postcoronatijden ook lectuur over economie en politiek aangenaam en toegankelijk kan zijn.

Ik wens u allen veel leer- en leesgenot en hoop dat dit boek de eerste steen kan leggen voor een maatschappij die gebaseerd wordt op een nieuw socio-economisch model. Reacties zijn als steeds meer dan welkom op raernoudt@gmail.com.

Rudy AERNOUDT